

NORSK FORSIKRINGSJURIDISK
FORENINGS PUBLIKASJONER

NR. 43

THOR BRYN
OVERRETSSAKFØRER

SKATT OG SKADEFORSIKRING

REFERAT FRA MØTE I NORSK FORSIKRINGSJURIDISK
FORENING DEN 28. APRIL 1961

Skatt og skadeforsikring.

I all skadeforsikring er formålet å sikre økonomiske interesser og gjenopprette skader ved erstatningsutbetalinger i den utstrekning dette er mulig. Hvor effektiv en forsikring vil kunne være er imidlertid ikke alene avhengig av den dekning selskapene kan gi. For sikrede eller skadelidte vil det være av like stor betydning at skattereglene har en utforming som ikke medfører at omkostningene ved å tegne de tilstrekkelige forsikringer blir for store, eller at erstatninger ved beskatning reduseres slik at de ikke i tilstrekkelig grad kan anvendes til det formål som er tilsiktet.

Ved undersøkelsen av hvorledes disse spørsmål er løst, vil alle henvisninger til skatteloven i det følgende referere seg til byskatteloven. De tilsvarende bestemmelser i landskatteloven er likelydende.

Inntektsfradrag for premier.

Med hjemmel i skattelovens § 38 kan det fra bruttoinntekten, foruten renter av gjeld, fradras alle utgifter som skjønnes å være pådradd til inntektens ervervelse, sikrelse og vedlikeholdelse.

I paragrafens utfyllende bestemmelser er utgifter til visse forsikringspremier nevnt. Oppregningen er imidlertid ikke uttømmende, og delvis er praksis noe anderledes enn lovens ord skulle tilsi.

Ved undersøkelsen av i hvilken utstrekning utgifter til forsikringspremier er fradragsberettigede poster, er det naturlig å operere med 2 grupper, nemlig

1. Forsikringspremier som knytter seg til næring og bedrift, i korthet kalt næringsforsikringer, og
2. Privatmannsforsikringer.

Under gruppe 1 faller de forsikringer som knytter seg til økonomisk virksomhet av selvstendig art. Det er ikke avgjørende at det foreligger bokføringsplikt ved bedømmel-

sen av om den virksomhet som drives er å anse som «næring eller bedrift» i skattelovens forstand.

Alle assuranseutgifter som knytter seg direkte til næringsvirksomhet anses som et ledd i driftsomkostningene og kan føres til fradrag i inntekten. Fradragsretten er ikke begrenset til forsikringer som dekker skade på eller tilintetgjørelse av gjenstander, men også utgifter til f. eks. ansvarsforsikringer og interesseforsikringer av forskjellig art.

Tegner bedriften frivillig ulykkesforsikring til fordel for sine arbeidere og funksjonærer, tilkommer arbeidsgiveren fradrag for premieutgiftene. Tegner en arbeidsgiver en ulykkesforsikring som tar sikte på å dekke tap han selv vil kunne påføres ved at han som følge av arbeideres arbeidsudyktighet ikke blir i stand til å oppfylle inngåtte forpliktelser, vil han likeledes tilkomme fradrag for premien.¹

Personer som driver skipsrederi, bergningsvirksomhet eller ervervsmessig luftfart, har etter skattelovens § 38 bokstav i, anledning til å avsette utgifter til assuransepremier, for såvidt avsetningen ikke overstiger et rimelig mål. Denne avsetning tar sikte på assuransepremier som ved årsoppgjøret ikke er definitive og derfor er oppført med et foreløbig beløp. Står et rederi som selvassurandør, vil det ikke være anledning til en slik avsetning til dekning av assuransepremier.²

Rekkevidden av denne bestemmelse ble i 1934 forelagt Høyesterett til avgjørelse.³ Saksforholdet var i korthet følgende:

Et større rederi hadde i 1928 utbetalt ca. kr. 284 000 i assuransepremier. Ved ligningen for 1929/30 ble det tilbakeført kr. 150 000 for å dekkes av det skattefrie, opplagte assuransefond, som utgjorde ca. 1 million kroner.

¹ Se Utv. VIII s. 756 og 790.

² Se Utv. VII, s. 625. Utdrag av kjennelse fra Riksskattestyret av 14.11.1940.

³ Rt. 1934 s. 899.

Rederiet protesterte mot denne fremgangsmåte og hevdet prinsipielt at fondet ikke var avsatt for å nyttes til assuransepremier, men opprettet som et sikringsfond til bruk hvis det skulle oppstå tap ved forlis eller salg. Subsidiært gjorde rederiet gjeldende at selv om fondet i sin tid var oppstått ved skattefrie avsetning til assuransepremier, hadde det ingen plikt til å anvende det til dette. Rederiet anførte at det i 1920 hadde funnet sted en overtagelse av flere andre redereier, og det samlede assuransefond utgjorde den gang kr. 2 250 000. Ved den sammenslutning som fant sted i 1920 var assuransefondet — etter rederiets oppfatning — blitt overtatt som en ordinær aktivapost — en fondskonto.

Høyesterett fant ikke grunn til å gå inn på den prinsipielle innsigelse, da den ikke ble tillagt noen vekt for sakens avgjørelse.

Med hensyn til den subsidiære påstand bemerket Høyesterett at rederiet i sine selvangivelser hadde oppgitt at de og de beløp var avsatt til assuransefond. Etter dette måtte ligningsmyndighetene ha grunn til å anta at det gjaldt utgifter til det fond som er nevnt i skattelovens § 38, nemlig et fond til dekning av assuransepremier.

Når fondet skulle ha med assuranse å gjøre, måtte det etter skatteloven være et sådant fond det var tale om for at avsetningen skulle bli skattefrie. Det var selvsagt at etter skatteloven kunne ikke avsetninger til et fond i det øyemed rederiet hevdet bli fri for beskatning mer enn avsetninger til fonds til dekning av fremtidige utgifter forøvrig, når det ikke foreligger en bestemmelse som hjemler det.

Den annen gruppe, som her er kalt privatmannsforsikringer, omfatter forsikringer som ikke knytter seg til næringsvirksomhet. Det er dagliglivets forsikringer, og utgiftene er som hovedregel ikke fradragsberettiget. Imidlertid kan visse premier allikevel føres til fradrag i inntekten. Dels er det gitt positive regler i loven, men det har også for fast eendoms vedkommende utviklet seg en ligningspraksis ved prosentligning, som ikke har støtte i lovens tekst.⁴

⁴ Om adgang til å anvende prosentligning se Hrd. Rt. 1920 s. 374.

Utgifter til vedlikeholdelse og forsikring av hus kan ifølge skattelovens § 38 (1. ledd bokstav b) alltid fradras i inntekten. Fradragsretten omfatter alle utgifter til forsikring av den eller de faste eiendommer, men ikke innbo og løsøre. Er det tegnet forsikring mot soppskade, murtvangs-, fundamentsforsikring e. l., omfatter fradragsretten også disse utgifter, fordi de knytter seg til den faste eiendom.

Den fradragsrett loven hjemler vil imidlertid ingen praktisk betydning få hvor nettoinntekten av eiendommen fastsettes ved prosentligning. Prosentligning foretas av eneboliger i byer og tettbygde strøk på landet, hytter og landsteder, og til fradrag i prosentinntekten kommer bare gjeldsrenter og eventuelt festeavgift. Vedlikeholdsutgifter og forsikringspremier kan ikke fradras, idet det er tatt hensyn til disse ved ansettelse av nettoinntekten.

Har eieren hatt vesentlige og ekstraordinære omkostninger på eiendommen, f. eks. hvor denne er rammet av en naturkatastrofe, sopp- eller vannskade, kan eieren derimot kreve at inntekten fastsettes ved direkte ligning. Til inntekt kommer en skjønnsmessig ansatt leie beregnet etter prisene i den kommune eiendommen ligger. Til fradrag kommer drifts- og vedlikeholdsutgifter, herunder de samlede utgifter til forsikring av eiendommen.

For *bygg under oppførelse* kan prosentligning aldri anvendes. Betalte premier til forsikring av bygningen kommer derfor i sin helhet til fradrag.

I forbindelse med byggelån og pantelån i fast eiendom er det blitt meget alminnelig at bankene yder lån under forutsetning av at låntageren tegner en kredittforsikring — hypotekforsikring — til fordel for banken. Premien for denne forsikring betales av låntageren, som i de fleste tilfeller oppnår en gunstigere rente. Etter hovedregelen i skattelovens § 38 er gjeldsrenter fradragsberettiget i inntekten. I praksis er også tilleggsydelse til kreditor, som fornyelsesprovisjon og andre omkostninger som en bank beregner seg i forbindelse med renteoppgjør, ansett som gjeldsrenter. Selv om hypotekpremien i formen er en risikopremie, har den en så

nær tilknytning til renteberegningen at en slik utgift bør gå inn under de forannevnte omkostninger som sidestilles med gjeldsrenter.

Adskillig mer tvilsomt stiller spørsmålet seg ved kredittforsikringspremier som f. eks. betales ved kjøp av bil på avbetaling. Skal fradragsretten kunne gjøres gjeldende, må det være ut fra den synsvinkel at disse utgifter i praksis sidestilles med gjeldsrenter, og som sådanne er fradragsberettigede uten hensyn til om utgiftene er pådradd til inntektens ervervelse.

Premier til Syke- og ulykkesforsikring — Barneulykkesforsikring.

Skattelovens § 38 gir adgang til å fradra premie til frivillig syke- og ulykkesforsikring med tilsammen kr. 300,—, og beløpet er her felles for alle skatteklasser. Er det beregnet tilleggspremie for spesielle risikoer, kan denne fradras innenfor det nevnte beløp.

Premie for barneulykkesforsikring *med premietilbakebetaling*⁵ omfattes ikke av fradragsretten. Årsaken er at ulykkesrisikoen under denne polise dekkes av renteavkastningen. En alminnelig barneulykkesforsikring faller imidlertid inn under bestemmelsen, og gir fradragsrett innenfor maksimumsbeløpet kr. 300,—.

Skattyteren kan imidlertid bare anvende denne fradragsrett under forutsetning av at han i selvangivelsen ikke benytter seg av minstefradraget, men krever fradrag for de faktiske utgifter. Anvendes minstefradraget, vil premien til en eventuell ulykkesforsikring være inkludert i dette. (Jfr. § 38 bokstav g. nr. 1, 2. ledd.)

Flerårige forsikringer.

Ved en rekke forsikringsarter har forsikringstageren anledning til å slutte avtale med selskapet om flerårige forsikringer, f. eks. 5 eller 10 år med forskudds premiebetaling.

⁵ Se utt. av skattedir. Utv. 1953 s. 116.

Skattedirektøren har for næringsvirksomhet antatt at ligningsmyndighetene har adgang til å innta det standpunkt at forskuddsbetalt brannforsikringspremie for 5 år skal aktiveres og gjøres til gjenstand for nedskrivninger etter hvert som årspremiene forfaller. Av praktiske grunner er det av skattedirektøren anført at det imidlertid intet er å bemerke til at forskuddsutbetalinger av brannforsikringspremier for 5 år utgiftsføres i utbetalingsåret når beløpene ikke er særlig store.⁶

Hvor premien ellers er fradragsberettiget har ligningsmyndighetene i praksis innrømmet fradrag for hele beløpet i det år premien blir betalt. Skulle premiebeløpet stå i misforhold til forsikringstagerens inntekter, må man imidlertid være forberedt på at fradrag ikke vil bli godkjent for større beløp enn årspremien utgjør.

Inntektsbeskatning av utbetalte erstatninger.

Tingskade.

I den utstrekning den interesse som er forsikret knytter seg til en ting, foregår det bare en ombytning av den forsikrede gjenstand mot erstatningssummen, og det skulle teoretisk medføre at det ikke oppstår noen inntekt for sikrede.

Prinsippet er at ingen skal tjene på en forsikring eller på grunn av den bli bedre økonomisk stillet enn før skaden inntraff.

For tingskader har denne regel fått sin utforming i Lov om Forsikringsavtaler § 37, som fastslår at forsikringsverdien skal settes til det beløp det ville koste sikrede å anskaffe seg tilsvarende ting umiddelbart før forsikringstilfellet inntraff, med fradrag for verdiforringelse tingen har lidt p. g. a. elde, bruk, nedsatt anvendelighet eller andre omstendigheter. Blir bygning reparert eller gjenreist, bestemmes fra-

⁶ Skriv fra skattedir. 21.12.53. Utv. 1954 s. 38. For ulykkesforsikring se skattedir. skr. 23.7.56. Forskuddspremie kan ikke fordeles til fradrag for de enkelte år, idet bare premie betalt i inntektsåret godkjennes som fradragspost.

draget alene under hensyntagen til verdiforringelse ved elde og bruk.

I Utkast til Lov om Forsikringsavtaler heter det i bemerkningene til § 37:⁷

«Forsåvidt tingen i det øieblikk forsikringstilfellet inntraff, var slitt eller dens verdi av lignende grunn var nedsatt, oppstår vanskeligheter, hvis løsning utkastet har antydnet. Man tenke sig at en manns klær er ødelagt ved brand, derunder tre halvslitte dresser. Det vilde da være åpenbart urimelig å gi ham en så stor erstatning at han for den kan kjøpe tre nye dresser, isåfall vilde han jo tjene på branden».

I tingskadeforsikring er det dagsverdiprinsippet som har vært lagt til grunn ved fastsettelse av erstatningens størrelse. I visse tilfelle kan det ved forsikringens tegning være avtalt at skaden skal erstattes etter en bestemt verdi, men etter den tvingende bestemmelse i FAL. § 39 vil en slik avtale ikke være bindende for selskapet, hvis den fører til at sikrede får *vesentlig* mer enn erstatning for den lidte skade.⁸

En unntagelse gjelder for takserte poliser i sjø- og transportforsikring. På grunn av den internasjonale karakter næringen har, er det i FAL. § 75 3. ledd inntatt en bestemmelse om at en avtalt forsikringsverdi er bindende for selskapet under forutsetning av at det ikke godtgjør at den fastsatte verdi avviker så meget fra den virkelige forsikringsverdi, at taksten må anses som *urimelig*.

Av preventive grunner er det meget vesentlig å fastholde det prinsipp at det ikke skal være anledning til å tjene på en forsikring, selv om oppgjørsreglene er blitt mer elastiske enn det syn den norske komité ga uttrykk for i 1925.

En konsekvent praktisering av dagsverdiprinsippet ville utvilsomt i mange tilfeller medføre at skadelidte ble dårligere stillet etter skadetilfellet enn før dette inntraff. Særlig vil en erstatningsutmåling etter de vanlige regler kunne medføre en betydelig likviditetsbelastning for sikrede.

⁷ Se utkast til Lov om Forsikringsavtaler. Avgitt av de norske delegerte ved det nordiske obligasjonsrettsarbeide s. 73 (Oslo 1925).

⁸ Se utkastet l.c. s. 75—76.

I 1960 innførte derfor selskapene *nyverdiforsikring*, og denne forsikring kan tegnes for bygninger, maskiner, maskinelt og teknisk utstyr, inventar, innbo og personlig løsøre. Nyverdien fastsettes på samme måte som for dagsverdien, men *uten* fradrag for verdiforringelse ved elde og bruk. Det er bare adgang til å tegne nyverdiforsikring i de tilfeller hvor dagsverdien overstiger 50 % av nyverdien.

Oppstår det totalskade på en formuesgjenstand ved brann, forlis, krigsskade eller annen ulykke, og gjenstanden ikke er driftsmiddel i næringsvirksomhet, vil en eventuell gevinst ved det erstatningsoppgjør ikke kunne skattlegges som inntekt.

Spørsmålet om inntektsbeskatning ble i 1923 forelagt Trondheim Overrett.⁹ Saksøkeren hadde i 1917 kjøpt en villa som brant ned i 1920. Ved ligningen ble skadelidte inntektsbeskattet for differansen mellom assuransesummen og kjøpesummen.

Ligningsmyndighetene hevdet at ordet «avhendelse» i skattelovens § 37, 2. ledd måtte gis en så utvidende fortolkning at det også omfattet tilintetgjørelse ved brann. Det ble henvist til at ifølge tidligere avgjørelser inngikk ikke bare salg under «avhendelse», men også odelsløsning og ekspropriasjon.

Retten underkjente ligningen og bemerket at en utvidelse av lovens uttrykk «avhendelse» til også å omfatte assuranceerstatning for brann ikke kunne støttes ved en henvisning til ekspropriasjon eller odelsløsning. Tilfellet ved erstatning for brann lå ganske anderledes utenfor lovens ord.

Som grunnlag for inntektsbeskatningen var det også henvist til § 37, 1. ledd, hvorefter gevinst regnes som inntekt når tilfeldigheter i større eller mindre grad har vært medvirkende.

Retten fant imidlertid at heller ikke denne bestemmelse kunne anvendes som hjemmel for inntektsbeskatning.

Gevinst ved tingskadeerstatninger utenom næring vil hyppigst forekomme ved brannskade på fast eiendom. Selv om

⁹ Se Utv. III s. 264.

skadelidte teoretisk disponerer en gevinst som ikke kan inntektsbeskattes, vil han i praksis ikke kunne utnytte denne ved erstatningsoppgjøret.

Efter FAL. § 85 vil skadelidte bare få utbetalt $\frac{2}{3}$ av erstatningssummen, hvis han ikke innen 5 år har utbedret skade på bygning eller oppført ny bygning på samme eiendom. Oppføres ny bygning som er av mindre verdi enn den brente, vil skadelidte kun få utbetalt erstatning opptil verdien av den nye bygning.

Gjenoppførelsesprinsippet, som forøvrig knytter seg til enhver brannskadeerstatning for bygning, enten denne utbetales i eller utenfor næring, vil derfor være et effektivt vern mot mulig misbruk av eventuell gevinst.

Med de gjeldende bestemmelser vil skadelidte endog være forhindret fra å oppnå en rimelig forrentning av gevinsten. La oss forutsette, som et tenkt, men praktisk tilfelle, at det ved totaltap av en enebolig oppstår en gevinst på kr. 100 000. I stedet for å oppføre en ny enebolig, velger skadelidte å bygge en større og som følge herav mer kostbar eiendom, beregnet på utleie av flere leiligheter. Skadelidte fastsetter derefter en leie på basis av byggekostnadene.

I henhold til Midlertidig lov om regulering av leie for husrom m. v. av 28. juni 1957, vil skadelidte ikke ha anledning til å stipulere husleien på denne måte. Er huset ført opp ved hjelp av skadeerstatningsbeløp, skal det etter lovens § 6 pkt. 2 gjøres fradrag i byggeomkostningene for det beløp erstatningen måtte overstige den reduksjon av eiendommens lovlige salgsverdi som skaden medførte. Heller ikke har skadelidte adgang til å avskrive gevinsten i sin helhet på sin egen leilighet.

Man må imidlertid være oppmerksom på at loven bare gjelder i en del av landets kommuner.

Realisert verdistigning.

Selv om et tingsskadeoppgjør finner sted etter FAL. §§ 37 og 39, vil det ved forsikringer som knytter seg til næring eller bedrift ofte oppstå en assurancegevinst i form

av realisert verdistigning, fordi en bedrift etter skatteloven har adgang til å foreta årlige avskrivninger på anlegg og maskiner. Går driftsmidlet tapt, vil grunnlaget for erstatningsoppgjøret være driftsmidlets reelle verdi, og denne kan ligge betydelig over den nedskrevne, skattemessige verdi. Differansen mellom erstatningen og den bokførte verdi vil da utgjøre den realiserte verdistigning.

Efter skattelovens § 39, 7. ledd er denne verdistigning skattepliktig inntekt. Det heter i lovteksten:

«Når et betydelig driftsmiddel, hvis verdiforringelse ved slit og elde er tatt i betraktning ved inntektsansettelsen, tilintetgjøres ved forlis, brann eller annen ulykke, og erstatningen overstiger den nedskrevne verdi, blir overskuddet å skattelegge som inntekt»

En konsekvent gjennomføring av denne regel ville i praksis ha rammet vårt næringsliv meget hardt, og bedrifter som ble utsatt for store skader, ville ofte ikke ha vært i stand til å gjenreise sine anlegg, hvis denne «gevinst» skulle inntektsbeskattes. Teoretisk skal de beløp bedriftene hvert år nytter til avskrivninger, være til stede i form av reserver, men disse vil som regel være benyttet til utvidelser eller nyanskaffelser. Nye driftsmidler vil dessuten ofte være dyrere i anskaffelse enn de som er gått tapt. De stadig økende utgifter til produksjonsutstyr og den almindelige tekniske utvikling gjør at det vil være mindre vel forretningsmessig begrunnet å anskaffe samme slag driftsmidler som de tapte, i stedet for å investere i mer effektivt produksjonsutstyr.

For å motvirke de uheldige konsekvenser som inntektsbeskatning av realisert verdistigning ville medføre, er det i skattelovens § 39, 8.—12. ledd gitt særregler som gir skadelidte adgang til å kreve at en slik «gevinst» skal være fritatt for inntektsbeskatning. Sidestillet med tap er: salgs- og ekspropriasjonsgevinster.

Dette tillegg fikk loven først i 1957. Tidligere var det imidlertid i en viss utstrekning i særlover¹⁰ gitt adgang til

¹⁰ Lov av 7. juni 1918 om betinget fritagelse for skatteplikt av assuransgevinster ved forlis av skip, med tilleggslover av 16. juli 1920, 28. juli 1921 og 27. juni 1947, 11. juni 1954 og 8. juni 1956, samt mid-

betinget skattefritagelse for inntektsbeskatning av assuransgevinster.¹¹

Som utgangspunkt er det en forutsetning at det tapte driftsmiddel må være betydelig for at betinget skattefritagelse kan forlanges. Uttrykket driftsmiddel får også anvendelse på buskap og andre betydelige driftsmidler innen jordbruket.

Hvis «gevinsten» eller summen av de «gevinster» den skattepliktige har fått i løpet av året ikke overstiger kr. 5000, er det ikke anledning til å oppnå betinget skattefritagelse. Imidlertid kan skadelide, om han ønsker det, benytte «gevinsten» til nedskrivning av gjenværende driftsmidler. For slik nedskrivning tilstås ikke inntektsfradrag ved ligningen.

Utgjør «gevinsten» et beløp som er større enn kr. 5000 og skadelidte investerer i et nytt driftsmiddel, vil «gevinsten» ikke bli skattlagt som inntekt etter skattelovens § 39, 7. ledd.

Gevinsten eller en forholdsmessig andel av denne blir imidlertid, så snart nedskrivning kan foretas, å nedskrive på det nye driftsmiddel, og denne nedskrivning blir ikke fradragsberettiget ved inntektsligningen.

Loven har dessuten satt visse tidsfrister innen hvilke nytt driftsmiddel må være anskaffet. Inntil nytt driftsmiddel er levert, må den skattepliktige stille sikkerhet for skatter til stat og kommune for det beløp som eventuelt ville ha vært utlignet på «gevinsten».

Blir erstatningen helt eller delvis benyttet på annen måte, blir etterligning å foreta. Det samme gjelder hvis nytt drifts-

lertidig lov av 21. februar 1947 om betinget fritaking for inntektsbeskatning av gevinst ved forsikring, krigsskadetrygd eller annen erstatning for tap av driftsmidler i næring, med tilleggslover av 11. juni 1954 og 8. juni 1956 bortfalt fra det tidspunkt de nye regler i skattelovens § 39, 7.—12. ledd, ble gjort gjeldende.

¹¹ Om inntektsbeskatning av assuransgevinst ved forlis av skip hvor betinget skattefritagelse ikke ble innrømmet, se Høyesterettsdommer inntatt Rt. 1920 s. 72 og Rt. 1921 s. 255.

middel ikke er anskaffet innen utløpet av de fastsatte frister.

Forretningseiendom regnes bare som nytt driftsmiddel når erstatningen skriver seg fra tap eller salg av forretningseiendom eller tomt.

Skatteloven stiller forøvrig ingen betingelse om at det nye driftsmiddel som anskaffes må være av samme art eller vedrøre samme bransje som det beskadigede eller tapte driftsmiddel. Det vil derfor være full anledning til f. eks. å anvende en brannerstatning for en næringsvirksomhet til investering i et skip og etablere seg som reder.

En reservasjon må antagelig tas ved erstatning for varelager. Finansdepartementet har for ekspropriasjon av varelager antatt at reglene om betinget skattefritagelse bare kan komme til anvendelse hvor det anskaffes nytt varelager.¹² Da loven ellers sidestiller erstatningsgevinster og ekspropriasjonsgevinster, må det antas at departementet vil hevde det samme syn ved en erstatning ved et varelager som går tapt.

Efter henvendelser fra Norges Rederforbund og Norges Industriforbund har Riksskattestyret i samarbeid med Finansdepartementet og Industridepartementet i 1958 gitt regler om *utvidet adgang* til betinget skattefritagelse for salgs- og erstatningsgevinster på driftsmidler mot ekstraordinær nedskrivning av den skattepliktiges gjenværende driftsmidler,¹³ under forutsetning av at det ellers ville være anledning til å anvende reglene om betinget skattefritagelse etter skattelovens § 39.

For gevinst ved salg eller forlis av skip er det åpnet en generell adgang til å bruke gevinsten, uansett dennes størrelse, til nedskrivning av den skattepliktiges gjenværende tonnasje. Gevinsten kan derimot *ikke* anvendes til nedskrivning av andre gjenværende driftsmidler enn skip.

Gevinst ved salg eller tap av andre driftsmidler enn skip

¹² Se Utv. 1960 s. 194.

¹³ Se Riksskattestyrets Rundskriv nr. 324 av 24.1.1959. (Rundskrivet avløste Rundskriv nr. 310 av 25.3.1958.)

kan uansett gevinstens størrelse, anvendes til ekstraordinær avskrivning av driftsmidler som den skattepliktige allerede da salget eller tapet fant sted, hadde anskaffet med sikte på utskiftning av det senere solgte eller tapte driftsmiddel.

Er det ikke anskaffet nytt driftsmiddel, kan gevinsten nyttes til ekstraordinær nedskrivning av driftsmidler som er anskaffet i løpet av de siste 3 år forut for det år gevinsten skriver seg fra.

Disse utvidede bestemmelser kommer inntil videre bare til anvendelse på gevinster som skriver seg fra salg eller tap av driftsmidler i årene 1958—1962 eller tilsvarende avvikende regnskapsår.

At skadelidte har anledning til å benytte seg av reglene om betinget skattefritagelse, medfører ikke at gevinsten unngår inntektsbeskatning. Den skattepliktige slipper imidlertid en engangsbeskatning på et tidspunkt da det ville kunne virke ødeleggende. I og med at gevinsten avskrives i sin helhet på det nye driftsmiddel, resulterer dette i at mulighetene for senere, ordinære avskrivninger blir tilsvarende redusert. Men skadelidte oppnår den meget vesentlige fordel at inntektsbeskatningen forskyves og utjevnes.

Hvis en assurancesum for et driftsmiddel av skadelidte blir overdradd til tredjemann for en sum som ligger under erstatningsbeløpet, vil kjøperen, ved selskapets innfrielse av sin forpliktelse, kunne oppnå en gevinst som må antas å være skattepliktig inntekt etter byskattelovens § 36.

Hvis gevinsten investeres i nytt driftsmiddel, har skattedirektøren antatt at kjøperen har anledning til å benytte seg av reglene om betinget skattefritagelse.¹⁴

Den omstendighet at vilkårene for betinget skattefritagelse foreligger, reduserer ikke sikredes muligheter for avskrivning. Det er driftsmidlets fulle kostpris som fortsatt skal danne grunnlag for avskrivningen, og Finansdepartementet har gitt uttrykk for at nedskrivning med betinget

¹⁴ Utt. skattedirektøren 9.8.1957.

skattefri gevinst ikke skal føre til reduksjon av tilleggs- eller åpningsavskrivning.¹⁵

Nyverdiprinsippet.

Man kan så spørre om en erstatning under en nyverdiforsikring representerer mer av en reell vinning for den sikrede enn erstatning under en dagverdiforsikring, og derved medfører at beskatning vil skje etter andre regler enn de som er skissert foran.

Selv om nyverdiprinsippet ved enkelte oppgjør vil kunne føre til at sikrede oppnår en noe større gevinst enn etter dagsverdien, vil dette etter min mening ikke få noen betydning i relasjon til skatteloven. Grunnlaget for nyverdiforsikring er — som tidligere nevnt — behovet for å kunne yde sikrede full erstatning for den lidte skade innen den ramme som er trukket opp i FAL. § 39 — ikke å åpne adgang til å tjene på forsikringen. Erstatning på grunnlag av nyverdi er derfor som hovedregel betinget av gjenanskaffelse eller reparasjon innen 2 år etter at forsikringstilfellet er inntruffet. For innbo og personlig løsøre kan dog denne betingelse frafalles.

Skogbrannforsikring.

I skogbrannforsikring oppstår det særlige problemer ved beskatningen av den del av erstatningsbeløpet som refererer seg til ikke hugstmoden ungskog. Erstatningen omfatter kun skaden på ungskog, utgifter til kulturarbeider og i visse tilfeller også varige skader på skogbunnen. Skaden på større trær som avvirkningsobjekt er relativt liten, mens den skadede ungskog ingen verdi har etter en brann.

Skattedirektøren har uttalt at etter de nye regler for beskatning av skog, skal all avvirkning av skog anses som inntekt.¹⁶ Den brannskadde trekapital består av oppspart

¹⁵ Se Utv. 1958 s. 256.

¹⁶ Brev av 27.10.59 fra Skattedirektøren til Skattekontoret for jord og skog.

tilvekst som ikke er inntektsbeskattet på eierens hånd, og den latente skattebyrde som hviler på oppspart trekapital utløses når tilveksten realiseres med fortjeneste enten dette skjer gjennom vanlig avvirkning eller gjennom brann ved skadeserstatning.

Under henvisning til inntektsbegrepet i landsskattelovens §§ 42 og 48 er det anført at selv om den normale inntektsbeskatning oppstår ved overskuddet av avvirkning av *hugstmoden* skog, er det ingen grunn for at realisasjon før skogen er hugstmoden av den verdi som er til stede, skulle komme i noen annen stilling. I begge tilfeller representerer utbyttet en realisasjon av verdier som er oppstått gjennom produksjon — tilvekst. Når det gjelder ungskog, kan det hevdes at denne isolert sett ikke har noen realisasjonsverdi, og at en skogeier ville få tap ved å avvirke den. Denne skog har dog en verdi, nemlig venteverdien, og denne verdi skal skogeieren ha erstattet. Den brannskadeerstatning skogeieren får er som følge herav antatt å være inntekt ved skogbruk.¹⁷ Den del av erstatningen som dekker varig skade på skoggrunnen, skatlegges derimot ikke som inntekt, da dette beløp anses som formuestap.

Den skattemessige behandling av erstatninger på dette felt medfører utvilsomt at en skogeier vil få en urimelig hard skattebelastning, selv om inntekten fordeles over flere år.

På toppen av den unormale inntekt som sikrede blir påført ved avvirkning av den brente, større skog, inntektsbeskattes også erstatningen for ikke hugstmoden ungskog, hvor erstatningen fremkommer som en teoretisk, kapitalisert dagsverdi.

I og med at det er på det rene at ungskogen isolert sett ikke har noen realisasjonsverdi, synes det naturlig å side- stille erstatningen med et formuestap. En mulig løsning ville det også være at det ble åpnet adgang til å avsette erstatningen for ungskog til et skattefritt fond for investering og kulturarbeider.

¹⁷ Brev av 4.4.61 fra Skattedirektøren til Finansdepartementet.

Erstatning for gjenstander som både benyttes i næring og privat.

Utbetales det erstatning for en gjenstand som benyttes delvis i næring og delvis privat, har det vært omtvistet hvorledes en eventuell gevinst skal beskattes.

Ved *salg* av bygning foreligger det en rekke avgjørelser for at gevinstbeskatning med hjemmel i § 37 foretas, selv om bare en ubetydelig del av eiendommen har vært benyttet i selgerens næringsvirksomhet. Ved beskatning av gevinst oppstått ved brannskade vil det imidlertid være avgjørende om bygningen representerer et driftsmiddel i sikredes næringsvirksomhet. Er dette tilfelle, vil inntektsbeskatning av gevinsten foretas med hjemmel i skattelovens §§ 36 og 39 under forutsetning av at skatteyteren ikke benytter seg av reglene om betinget skattefritagelse.

For personbil som delvis benyttes i næring, vil en eventuell gevinst ved totaltapsersstatning ikke inntektsbeskattes.

Interesseforsikringer.

Erstatninger som utbetales for tapt inntekt i næring vil alltid være underlagt inntektsbeskatning på linje med andre næringsinntekter. Dette gjelder avbruddsforsikring, husleieforsikring, forsikring av forventet fortjeneste og andre poliser som har til oppgave å sikre inntektsinteressen. Til fradrag kommer på den annen side de utgifter som faktisk påløper for skattyteren.

I 1954 ble spørsmålet om inntektsbeskatning av en erstatning utbetalt under en arkivforsikring forelagt for Kristiansand Byrett.¹⁸

Et oppmålingsfirma fikk, som følge av brann i den bygning kontorene lå, ødelagt det vesentligste av sine originalkarter. Selve brannen gjorde minimal skade, men røk svertet tegningene i den grad, at ca. 75 % av dem ikke lenger var egnet til lyskopiering. Som erstatning for tegningene utbetalte forsikringsselskapet kr. 17 670 til oppmålingsfirmaet.

¹⁸ Dommen er utførlig referert i Forsikringstidende 1955 s. 81.

Ligningsmyndighetene hevdet at erstatningen i sin helhet var å anse som skattepliktig inntekt, men ga firmaet anvisning på å aktivisere beløpet og ta det til inntekt etter hvert som arkivet ble rekonstruert.. I 1950 ble kr. 2500 inntektsført, men intet i 1951. I 1952 var heller ikke noe av erstatningen tatt med i firmaets selvangivelse, men ligningsmyndighetene øket inntekten skjønnsmessig med kr. 3000.

Firmaet reiste derefter sak mot kommunen og hevdet at en erstatning av denne art ikke var gjenstand for inntektsbeskatning. Til støtte for sitt syn anførte saksøkeren at kartene ikke hadde noen selvstendig omsetningsverdi, de hadde ikke vært ført opp som noen selvstendig formuespost i regnskapet før brannen, og hadde heller ikke vært gjenstand for avskrivning. Kartarkivet kunne derfor ikke få karakter av et «driftsmiddel» som kunne gjenanskaffes for erstatningssummen. Ca. 5 år etter brannen var ca. 20 % av tegningene rekonstruert som et ledd i firmaets kundeservice. Erstatningen måtte, etter saksøkerens mening, nærmest bli å sidestille med en ulempeerstatning for kompensasjon av fremtidig ubehag ved rekonstruering av ødelagte karter, og en slik erstatning skal ifølge rettspraksis ikke inntektsbeskattes.

Kommunen hevdet at i og med at kartene og levering av kopier var et ledd i kundeservicen, måtte kartarkivet anses som et ledd i forretningsdriften og sidestilles med et driftsmiddel som er nedskrevet til null. Det var næringsvirksomheten som motiverte oppbevaring og forsikring av kartene, og erstatningen måtte derfor skattemessig betraktes som en fordel i næring og inntektsbeskattes.

Retten, som stadfestet ligningen, bemerket at erstatningen måtte anses å dekke eventuelt tap av good-will, direkte utgifter til tegning av nye karter, samt det tap firmaet led ved ikke å kunne ta annet inntektsgivende arbeid i den tid som ville medgå til rekonstruksjon av de ødelagte tegninger.

Retten fant det ikke nødvendig å gå inn på hvorledes interessen fordelte seg mellom de forskjellige omkostninger

og den immaterielle verdi, idet erstatningen i sin helhet måtte anses som skattepliktig inntekt. Den del av erstatningen som måtte anses som vederlag for tapt good-will var blitt realisert ved erstatningen, og på samme måte som ved salg av forretning måtte det beløp som således var innvunnet, beskattes som inntekt.

I en særstilling står murtvangsforsikring som dekker de meromkostninger en huseier vil få etter en brann, ved at han på grunn av bygningslovens bestemmelser og påbud gitt med hjemmel i denne lov, kan bli pålagt å gjenoppføre eller utbedre skade på bygningen på en vesentlig mer kostbar måte enn den brente. Skal bygningen oppføres i et ildsikkert materiale, vil den nye bygning representere en større verdi enn den tidligere.

I og med at utbetaling under en murtvangsforsikring ikke finner sted før skaden er utbedret eller bygningen gjenreist, vil det aldri kunne bli tale om realisert gevinst ved en slik forsikring. Erstatningen vil derfor heller ikke bli beskattet som inntekt, selv om den formelt kan resultere i en formuesforøkelse på sikredes hånd. Spørsmålet om beskatning av en slik erstatning kan ikke ses å ha vært oppe til behandling.

På grunn av denne forsikrings egenart, ville det ikke være mulig å dekke murtvangsrisikoen fullt ut, dersom inntektsbeskatning skulle foretas. Det er heller ikke adgang til å tegne denne forsikring for bygninger som ikke er underlagt murtvang.

Erstatning for personskade.

For erstatninger som utbetales på grunn av at den sikredes liv eller inntektsevne blir ødelagt eller redusert, gjelder andre regler enn de som er nevnt for tingsskadeerstatninger.

Ulykkesforsikring.

Engangserstatninger ved dødsfall eller varig invaliditet under syke- og ulykkesforsikring beskattes aldri som inn-

tekt. Slike beløp er ikke ansett å utgjøre en fordel vunnet ved arbeid, og blir i praksis å sidestille med formuesforøkelse ved livsforsikring (kapitalforsikring), som etter skattelovens § 36, 2. ledd, er fritatt for inntektsbeskatning.

Dagpengeerstatning, som utbetales etter midlertidig arbeidsuførhet ble tidligere beskattet som inntekt, men ble fra 1957 fritatt for inntektsbeskatning.

Derimot er invaliderenter, som utbetales i henhold til en ulykkesforsikring, antatt å være gjenstand for vanlig inntektsbeskatning. Invaliderenten representerer en årlig godtgjørelse til skadelidte før invaliditetsgraden kan fastsettes endelig. Invaliderenten er bare en forløper for den egentlige erstatning, og utbetales forskuddsvis i et begrenset tidsrom. Da skal den endelige invaliditet i alle tilfeller fastsettes og engangserstatningen utbetales. Denne er da som tidligere nevnt fritatt for inntektsbeskatning.

Ansvarsforsikring.

Ved erstatning for personskade under en ansvarsforsikring vil skadelidtes krav ofte bestå av et beløp til dekning av tapt arbeidsfortjeneste og dessuten en sum for tap i fremtidig erverv (invaliditetskravet).

Den del av erstatningen som dekker tapt inntekt til oppgjør finner sted — eller eventuelt dom blir avsagt — blir alltid å beskatte som inntekt. Erstatning for tap i fremtidig erverv henregnes derimot ikke som inntekt.¹⁹ Det samme gjelder erstatning som utbetales for tap av forsørger.

En dom, avsagt av Oslo Byrett i 1949, gir et klart bilde av beskatningsreglene på dette felt.²⁰

Skadelidte ble 9. april 1940 påkjørt av en bil, og de medisinske sakkyndige fastsatte invaliditeten til 50 %. Ved lagmannsrettsdom, avsagt i november 1943, ble skadelidte tilkjent kr. 10 500 for tapt arbeidsfortjeneste, kr. 15 000

¹⁹ Se Finansdepartementets skriv av 12.5.1939. Utv. VII s. 43.

²⁰ Dom av Oslo Byrett 29.4.1949. Inntatt Utv. X s. 811.

for tap i fremtidig erverv samt 4 % renter av hele erstatningsbeløpet fra 11.9.1941.

Ved ligningen ble skadelidte inntektsbeskattet for kr. 10 500, tilsvarende det beløp som var tilkjent for tapt arbeidsfortjeneste inntil dommen falt, samt hele rentebeløpet. Skadelidte reiste sak mot kommunen med påstand om at erstatningen i sin helhet var fritatt for inntektsbeskatning.

Retten, som forøvrig stadfestet ligningen, bemerket at den ikke kunne se det anderledes enn at en slik erstatning for tapt arbeidsfortjeneste i et bestemt tidsrom måtte ses som arbeidsinntekt, som inngår under skattelovens § 36, 1. ledd. Retten var ikke enig med saksøkeren i at erstatningsbeløpet — selv om det er oppstått på grunn av en skadegjørende handling som har medført at skadelidte ikke kunne utføre sitt vanlige arbeid — måtte anses som en del av den erstatning han ble tilstått for tap i fremtidig erverv. Retten bemerket at det ikke var noe urimelig i at en erstatning som er ment å tre i stedet for skattyderens normale inntekt, skattlegges som inntekt.

Retten ser med større forståelse på skadelidtes anførsel om at det vil virke urimelig at hele erstatningsbeløpet for inntektstapet blir inntektsbeskattet det år beløpet utbetales, med den følge at skatten p. g. a. de progressive satser blir betydelig høyere enn om beløpet hadde vært skattlagt for hvert enkelt år som inntekten refererer seg til. I dette tilfelle hadde skattyderen heller ikke fått godskrevet det skattefrie fradrag for de 3 år som han nettopp p. g. a. den påførte skade ikke hadde hatt noen inntekt.

Retten fant imidlertid at ligningsmyndighetenes behandling var korrekt etter skatteloven, og antok også at de tilkjente prosessrenter av *hele* erstatningsbeløpet måtte regnes som inntekt på mottagerens hånd i h. t. skattel. § 36, og at beløpet måtte inntektsbeskattes det år det var oppbeholdt, idet det heller ikke her ble antatt å være adgang til fordeling.

Hvorvidt forholdet ville stille seg anderledes hvis rentene av retten hadde vært inkludert i selve erstatningen, fant ret-

ten det ikke nødvendig å komme inn på, men antok at spørsmålet prinsipielt ikke ville stå i noen annen stilling.

Personlig mener jeg at det er grunn til å reservere seg mot den oppfatning retten antyder, at renter vil kunne skattlegges som inntekt også, hvis de er inkludert i erstatningsbeløpet for tap i fremtidig erverv. Blir rentene, som i dommen av 1949, tilkjent som egen post, vil de bli innfanget av inntektsbegrepet i skattelovens § 36. Det er imidlertid neppe noen grunn til å anvende denne regel, hvor rentene er inkludert i det fremtidige ervervstap, idet de da bør anses som en del av dette og som følge herav være fritatt for inntektsbeskatning.

Hvis ligningsmyndighetene har tilstått skadelidte ekstra klassefradrag inntil endelig avgjørelse foreligger, gir denne omstendighet ikke noe grunnlag for inntektsbeskatning utover de linjer som er trukket opp foran. Heller ikke vil det være anledning til å ta skadelidtes ligninger opp til beriktigelse i den utstrekning de er endelige.²¹

Tilkjent erstatning for ikke-økonomisk skade regnes aldri som skattepliktig inntekt.²² Beløp av denne art er imidlertid ikke erstatningsmessig under noen polise.

Den nye bilansvarsloven,²³ som trer i kraft 1. juni 1961, innfører et nytt prinsipp med oppdeling av erstatning for tap i fremtidig erverv og forsørgertap. Det heter i lovens § 6, 3. ledd:

«Skadebot for arbeidsevne-mink og forsyrtartap skal setjast til ein eingongssum. Meiner retten at det er serlege grunnar til det, kan skadebota eller noko av henne likevel verta sett til ein sum for kvart år. Når det er grunn til det og ein av partane krev det, kan herads- eller byretten i den rettskrinsen der skadelidaren har heimeting, i ordskurd byta om årssummar med ein eingongssum».

Den ordlyd loven har fått skulle tilsi at de erstatninger

²¹ Utt. fra lign. utv. 12.11.53. Inntatt Utv. 1953 s. 338.

²² Utv. VIII s. 85.

²³ «Lov om ansvar for skade som motorvogn gjer» av 3. februar 1961.

det her er tale om alltid skal fastsettes til en engangssum. Departementet har imidlertid i proposisjonen antatt at det ikke kreves fastsatt en samlet sum en gang for alle, dersom retten unntaksvis finner grunn til å tilkjenne erstatning i årsterminer.²⁴ Som følge herav vil erstatningen antagelig kunne fastsettes i tre alternativer:

1. En engangssum som sikrede får utbetalt.
2. En engangssum som av retten fastsettes til årlige summer. Når det er grunn til det, kan retten etter krav fra en av partene ved kjennelse omgjøre slike terminbetalinger til en engangserstatning.
3. Erstatning som inntil videre fastsettes til årsterminer, uten at det fastsettes noen engangssum. Årsterminene vil senere, etter krav fra en av partene, kunne avløses av en engangserstatning. Den samlede erstatning vil i så fall være uviss, og kun begrenset av lovens maksimum på kr. 200 000 for skade på hver enkelt person.

Det er nærliggende å tro at bilansvarsloven kan medføre en endret beskatning ved erstatninger av denne art.

Blir det fastsatt et engangsbeløp, blir dette som anført foran kun å formuesbeskatte.

Hvis retten tilkjenner skadelidte et engangsbeløp, som av særlige grunner deles i årsterminer, er det meget som taler for at ligningsmyndighetene kun vil formuesskatte erstatningen. Jeg forutsetter da at årsterminene ikke refererer seg til et bestemt årlig inntektstap.

Under alternativ 3 er forutsatt at skadelidte kun får utbetalt terminerstatning, uten at det er fastsatt noen samlet sum. I og med at det er det fremtidige økonomiske tap som her erstattes, er det en nærliggende mulighet for at ligningsmyndighetene vil beskatte de årlige terminer som inntekt.

Tidspunkt for inntektsbeskatning av erstatninger.

Ligningsmyndighetene er i alminnelighet berettiget til å legge selve erstatningskravet til grunn ved inntektsanset-

²⁴ Justis- og politidepartementet. Ot.prp. nr. 24 «Om lov om erstatning for skade voldt av motorkjøretøy» (bilansvarsloven) s. 46.

telsen, hvor dette ikke er omtvistet. En positiv unntagelse er imidlertid gjort i skattelovens § 39, 7. ledd, i de tilfelle et betydelig driftsmiddel går tapt. Den gevinst som måtte oppstå, blir i sin helhet å henføre til det år erstatningen *utbetales*. Skattedirektøren har imidlertid uttalt at bestemmelsen neppe kan fortolkes så innskrenkende at ikke *adgangen* til å få utbetalt et assurancebeløp skulle være tilstrekkelig til inntektsbeskatning etter hovedregelen i skattelovens § 35.

Er erstatningen omtvistet, vil derimot inntektsbeskatningen måtte utstå til størrelsen av beløpet er klarlagt.

Hvor inntektsbeskatning skal finne sted.

Inntektsbeskatning av utbetalte erstatninger foretas i næringskommunen for forsikringer som er knyttet til næring eller bedrift. Dette innebærer at erstatningen ikke alltid vil bli beskattet i den kommune firmaet har sitt hovedkontor. Utøves næringsvirksomhet også utenfor kontorkommunen, medfører dette at inntektsbeskatning foretas i næringskommunen.

Utenom næring vil inntektsbeskatningen bli å foreta i den kommune sikrede eller skadelidte har sin faste bopel.

Formuesbeskatning av erstatninger.

Når forsikringstilfellet er inntruffet og det foreligger erstatningsplikt for selskapet, vil erstatningen tre i den forsikrede gjenstands sted som objekt for formuesbeskatning. Kravet på forsikringsytelsen blir derfor skattepliktig formue for sikrede med det beløp som er i behold ved årets utgang, i henhold til de regler som er gitt for formuesansettelsen i skattelovens §§ 30—34. Det er i denne forbindelse ikke avgjørende om selskapet har utbetalt beløpet. Står dette til sikredes disposisjon, er det å anse som skattepliktig formue. Er det tvilsomt hvor stor erstatning som vil bli utbetalt, formuesbeskattes kun det beløp som ikke er omtvistet.

Et tingskadeoppgjør vil ofte resultere i en større for-

muesbeskatning på sikredes hånd, fordi de gjenstander som er gått tapt var underlagt formuesbeskatning etter ansettelser som ligger under den verdi selskapet legger til grunn ved erstatningsoppgjøret. Et typisk eksempel på dette er skattetaksten, som ofte vil kunne ligge betydelig under en fullverdi- eller en nyverditakst. En eventuelt nedskrevet verdi av eiendommen har i denne forbindelse ingen betydning for formuesansettelsen. Et lignende forhold foreligger ved «skatteverdien» av privat innbo og løsøre.

Ved brannskade på bygning, hvor selskapet i henhold til FAL. § 85 har plikt til å tilbakeholde $\frac{1}{3}$ av erstatningen inntil ny bygning er oppført eller skaden reparert, vil hele brannerstatningssummen for bygningen bli skattlagt som formue. Selv om rettigheter hvis oppnåelse er avhengig av en betingelse, etter skattelovens § 32 a er fritatt for formuesbeskatning, har sikrede ved brannen et krav mot selskapet på forsikringssummen. At denne for en del er båndlagt som følge av gjenoppføringsplikten, medfører ikke at beløpet i sin helhet ikke formuesbeskattes. Gir sikrede i selvangivelsen underretning om at bygningen ikke vil bli gjenreist, vil han bare kunne beskattes for $\frac{2}{3}$ av erstatningen.

Efter skattelovens § 31 skal innbo og løsøre som ikke gir inntekt, formuesbeskattes når verdien av dette overstiger kr. 20 000. Det er forutsatt at mindre motorbåter og snekker inngår i innbo og løsøre. Som verdi i denne forbindelse regnes *salgsverdien*.

Salgsverdien av privat innbo og løsøre vil selvsagt i høy grad bero på et skjønn, og det kan av den grunn være av interesse å nevne at Riksskattestyret overveiet å fastsette veiledende satser for formuesansettelsen basert på brannforsikringssummen.²⁵ Ved undersøkelser viste det seg imidlertid at forsikringsvanene i de ulike strøk av landet var så forskjellige, at det ikke var hensiktsmessig å bruke disse som generell verdimåler.

Riksskattestyret uttalte imidlertid at for de enkelte ligningsnemnder ville det kunne være hensiktsmessig å benytte

²⁵ Se Utv. 1958 s. 37.

satser basert på brannassuransesummen, fordi man oppnådde en likhet i beskatningen og forenklet ligningsarbeidet. Ligningsnemnda i Oslo har fastsatt slike satser, og disse anvendes i en rekke av landets kommuner.

Normene ble senest revidert i 1960 som følge av at de brannforsikringspoliser som løper, hovedsakelig er basert på nyverdiprinsippet. De innebærer at innbo og løsøre som ikke er brannforsikret for mer enn kr. 90 000, er fritatt for formuesbeskatning.

Denne grensen på kr. 90 000 i relasjon til salgsverdien på kr. 20 000 vil imidlertid ikke spille noen rolle for formuesansettelsen ved en erstatningsutbetaling. Får sikrede utbetalt kr. 90 000 som erstatning for totaltap av innbo og løsøre, vil beløpet i sin helhet formuesbeskattes, hvis det er i behold ved årets utgang.

Omsetningsavgift.

I forbindelse med gjenreisning og reparasjon av bygninger og anlegg etter en brannskade, har Finansdepartementet fastsatt nærmere regler for tilbakebetaling av omsetningsavgift.

Grunnlaget for tilbakebetaling av avgift er begrenset oppad til den lidte skade, og hvor selskapet har avholdt skadetakst, blir denne å legge til grunn.

Foreligger det en mindre skade og selskapet har samtykket i at skadetakst ikke holdes, trer skadeoppgjøret i stedet for skadetaksten.

Når det i takstdokumentet er opplyst at skaden er taksert uten iberegning av omsetningsavgift, vil tilbakebetaling bli ydet med inntil 11,11 % av skadetaksten.

Refusjon kan ikke kreves hvis ikke utgiftene til utbedring av skaden utgjør minst kr. 1000. Tilbakebetaling ydes ikke for gjenkjøp eller reparasjoner av maskiner, maskinelt utstyr eller elektrisk utstyr, med unntagelse av det faste opplegg for lys og oppvarming.

Det er skadelidte som har krav på tilbakebetaling av avgiften, og samme rett har ektefelle, barn, søsken som får

eiendommen overdradd. Berettiget er også enhver som erverver eiendommen ved arv. Forøvrig kan kravet på tilbakebetaling ikke overdras ved frivillig avtale. Avgiften refunderes direkte fra staten og ikke gjennom forsikringsselskapene.²⁶

Selskapenes oppgaveplikt.

Alle skadeforsikringsselskaper er ifølge skattelovens § 55, 4. ledd, forpliktet til å gi ligningsmyndighetene oppgave over de erstatningsbeløp som er utbetalt i det forløpne år.

I sirkulære av 1. mars 1951 har Riksskattestyret gitt nærmere regler om oppgavepliktens omfang. Inntil videre er det bestemt at visse erstatninger ikke forlanges oppgitt, eller bare forlanges oppgitt når de overstiger visse maksimumsbeløp.

Ved avgjørelsen om erstatningen overstiger de fastsatte grensebeløp, skal den samlede, utbetalte erstatning til samme skadelidte legges til grunn. Blir erstatningen utbetalt over flere år, skal oppgave ikke gis før den samlede erstatning overstiger grensebeløpet. Oppgaven sendes til den kommune hvor skadelidte har sin bopel.

På forlangende av ligningsmyndighetene plikter selskapet uten hensyn til grensebeløpene å gi oppgave over erstatningsbeløp som er utbetalt til en navngitt skadelidt.

Konklusjon.

Det vil alltid være slik at man kan trekke frem enkeltresultater som virker urimelige. Selv om det vil herske delte meninger om de skatteregler som knytter seg til premier og erstatninger i skadeforsikring, mener jeg at de prinsipper som ligger til grunn for beskatningen er riktige og konsekvente. De gir selskapene anledning til å kunne tilby effektive forsikringer, samtidig som sikredes muligheter til å nyttiggjøre seg erstatninger ikke hemmes.

²⁶ «Søknad om tilbakebetaling av omsetningsavgift etter brann og naturkatastrofe». Skjema nr. 215, fastsatt av skattedirektøren.

Som litteratur har vært anvendt:

Ligningsutvalget: «Dommer, uttalelser m. v. i skattesaker og skatte-spørsmål».

J. E. Thomle: Skattelov for byene. 10. kommentarutgave. Oslo 1959.

S. Fagernes: Håndbok i skatterett og ligning. 1956.

J. Fr. Coucheron: «Skadeforsikringspolisene og beskatningen». Artikkel i Nordisk Forsikringstidsskrift 1939 s. 147.

«Skatte-Nytt» og «Skatt og Budsjett». Utgitt av Norsk Skattebetalerforening.